

МИКОЛА ЩЕРБАК, В. Т. ЖИЛА

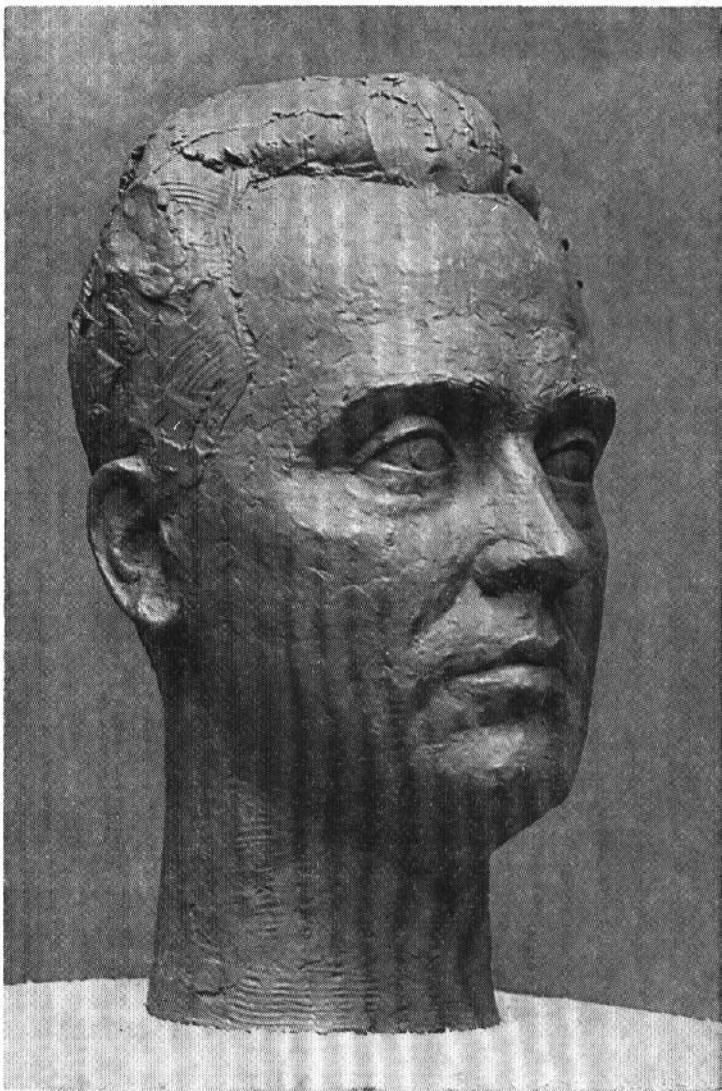
ПОЛУМ'ЯНЕ СЛОВО

ДО 50-РІЧЧЯ ЯРА СЛАВУТИЧА

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
ЛОНДОН

1969

Д. Суаборов

МИКОЛА ЩЕРБАК, В. Т. ЖИЛА

ПОЛУМ'ЯНЕ СЛОВО

ДО 50-РІЧЧЯ ЯРА СЛАВУТИЧА

**УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
ЛОНДОН**

1969

THE BURNING WORD

(The Poetry of Yar Slavutych)

By

Mykola Shcherbak & W. T. Zyla

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Д-р В. Т. Жила (голова), Андрій Легіт,
Дмитро Чуб, Микола Щербак.

З друкарні Української Видавничої Спілки в Лондоні
Printed in the United Kingdom by Ukrainian Publishers Limited
200 Liverpool Road, London, N. 1.

Микола ЩЕРБАК

ПОЛУМ'ЯНЕ СЛОВО

(До 50-річчя Яра Славутича)

Десь у 1938 р. вийшов на літературну ниву Яр Славутич (нар. 1918 р.). Вийшов і, хоч трохи несміливо, зате впевнено заспівав у своєму першому друкованому вірші про

Небесами чистий,
Землями плодистий,
Квітами барвистий
Наш херсонський край*.

Задуманий молодий мрійник, він тепло виливає з душі спіvnі казки, почуті від матері, про володарку височин — жар-птицю, про далекий край — золоте царство, де ховають щастя кам'яні скрині; мріє взяти рушницю з дідових килимів на стіні, підстерегти й застрілити птаха, щоб відімкнути скрині й здобути щастя.

Були це вірші під Сосюру, часом під Тичину, як от:

Парило.
Нахмарило.
Нахмурились дуби.
Замовкли голуби.
(«Дощ», стор. 15)

Або:

Ой, спіtkнувся в чистім полі
Вороний гризун.
Розмахнувся в буйну тирсу
Воїн-хорошун.
(Стор. 77)

Але це тривало недовго, як признається і сам Яр Славутич у своєму життєписі, доданому до книги «Трофеї», бо молодий поет несподівано відкриває для себе М. Рильського й Миколу Зерова. Відкриває і, на щастя, не наслідує, а творчо засвоює класичних майстрів, виливаючи свої переживання, що розбрязкуються з радістю сквильованої душі добірними сонетами «Першого кохання» (1940).

Хто знає, як у черствій, під'яремній дійсності на Україні простелилась би поетична стежка вразливого серцем юнака, вихованого в родині з живими спогадами про Хортицю, Січ і козаків, розчуленого ніжними

* Уривки наведено з книги вибраних поезій «Трофеї» (Едмонтон, 1963, 320 стор., титульна сторінка мистця І. Кейвана, скульптурний портрет автора — виконання С. Литвиненка) та зі збірки «Завойовники прерій» (Едмонтон, 1968, 48 стор.).

піснями й казками матері, коли б не почалася друга світова війна. Справжній творчий розмах Славутичів починається тоді, коли вибухає ця катастрофа, і молодий поет несе свій терновий вінок »як страдник — по чужих світах«, висловлюючись його ж словами, сказаними про О. Олеся, визначного українського лірика.

Яр Славутич один із перших скинув, за словами Святослава Гордінського, забруднену сорочку радянської ідеології, і його музу заговорила щиро й невимушено. Уже в липні 1945 року він видає збірку поезій »Співає колос«, що, до речі, була першою книжкою, виданою на другій еміграції. Хоч Україна мерехтить поетові, як mrія, в одному з »Херсонських сонетів« проривається сердечна сповідь і присяга:

Степи Херсонщини, степи родимі,
Соломоверхі клуні на току,
Розлогі верби в ранішньому димі, —
Вас не забуду на своїм віку!

(Стор. 25)

В душі ще такі до болю свіжі картини рідної землі: і лелеки на стодолі, і шляхи, де стільки ходило по них кобзарів, думками хмурячи смагляві чола, і став, якому шепче казку сонний очерет, зайшовши плавом із мілкого броду, і вечір, коли

Мов буйна повінь, половіє лан!
Гнучи пружний перед зірками стан,
Виходить місяць, мов козак, на стежу.
Росі він ронить сині блискітки
І мимохідь розпалює пожежу
Над синім склом прозорої ріки.

(Стор. 30)

Поет не може забути, як у літаври б'ють гучні перепілки, як дзвінко кричить деркач у росяному житі; він хоче

... так упитись царини красою
Край польового в балці джерела,
Щоб вік Херсонщина в душі цвіла.

(Стор. 31)

Але якщо перша збірка »Співає колос« була поетовою даниною любовній і пейзажній ліриці, то вже наступна »Гомін віків« (1946) — це вияв глибоких роздумів поета над долею українського народу. Мова йде тут

Про часи, як — славою повита —
Правітчизна владно панувала.
(Стор. 47)

Спливають старовічні марива, перенизані етнографічно-побутовими барвами (»Веснянки«, »На Купала«, »Зажинкова«); випрошуються

Дажбожі внуки, просвітлені купальними вогнями в розкішній поемі «Одрад і Доброслава»; громить княжа слава звитягами Олега та Ігоревим походом; як тур, б'ється з монголами воєвода Дмитро, захищаючи Київ... Все це рвійним потоком переходить у звеличання українського народу, його сили й витривалості, у героїку січовиків-запорожців, якими гордиться й пишаста рідний край:

Великий Луг — як батько, Січ — як мати,
Кінь — як товариш, люлька — як жона.
(Стор. 90)

Перед українськими лицарями навіть ворог німіє, здригаючись у подиві, коли

... січовик, дивуючи панків,
Щоб не марніла вдача козаків,
Сіда на палю, запаливши люльку.
(Стор. 92)

Поряд блискіток високої майстерної поезії, часто одягненої в сонетну форму, Яр Славутич подає в «Гомоні віків» і гарну історично-психологічну поему «Соловецький в'язень» — ширше епічне полотно — про «повитого думою тяжкою, немов Спасителя на хресті», останнього кошового Запорізької Січі Кальнищевського, живцем замурованого й замученого Москвою у соловецькій в'язниці. І, наче кільце з цього ж таки ланцюга — різьблені сонети «1943» про новітніх жертвних мучеників, що бредуть на чужину, але глибоко в серцях несуть заповітну думу в пожаданий час повернутися в Україну, як герої, щоб викресати славу прадавніх лицарів.

*

Доля народу — це поетова доля. Яра Славутича до болю хвилюють і зворушують події в Україні, учасником яких деякий час він сам був — бурхливі події національно-визвольної боротьби. Вислід цих роздумів — програмові твори поета, як визначає й сам автор, де в поемах, балладах та етюдах височіють лицарі української нації. Ідуть на смерть в ім'я життя 359 героїв Базару. Бренить розлога пісня карпатських січовиків. У горах і лісах Волині й Карпат відважно б'ються з варварами-зайдами вояки Української Повстанської Армії («Непокора», «Пруснак»). Ярий вітер лице пече — поет втрачає дружину й одноденну, ще не названу доньку, що їх спалюють німіци в замкнутій хаті («Доњка без імені»). Як Андрій Малишко в «Опанасі Біді», вміє Яр Славутич створити образ отамана («Отаман Клепач»), що шуляком летить, розгніваний, гонами на кованій тачанці. Хмурячись у роздумах, поривається поет історично й психологічно збагнути оте, що в «душі нуртує і палить серця, що брата на брата жене без кінця», себто постать на українському полі бою, що звалася Махном («Нестор Махно»). Нарешті у внутрішньо сильних «Правдоносцях» поет оспівує синів

і дочок України, що немов номади йдуть у чужий, сполоханий простір. Зацьковані, з важкими таврами невчиненої зради, вони гордо несуть, як стяг, скрижалі правди, ковані віками:

І будуть до Карпат — як до Синаю,
Мов до Йордану — до Дніпрових вод,
До краю нашого, святого краю,
Гучати відгроми вроочистих од
За те, що ми — усміхнені з відчаю —
Життя складаючи, як гідну дань,
Шляхи встеляючи кістками
В кільці облуд і полювань,
Скрижалі правди, ковані віками,
— Як стяг —
Несли по селах і містах!

(Стор. 158)

Відчувається, що поема »Правдоносці« творена близкавіками-спалахами думок — недарма ж бо вона й зринула з серця 11 січня 1948 року, в день народження поета, коли особливо гостро переживає й роздумує людина.

*

Важкі шляхи, позбавлені спокою. Чужі краї, запалі в каламуті. Може там люди навчать мудrosti життя? Може там серце дістане наснагу? А далечінъ вабливо надить, надить і грозить. Навіщо рідна хата? Іди й мандруй Сковородою у світ!

Іди й мандруй... Але, як погасити носталгію? Чи можна забути пурпурові вишні, сріблясті ставки, і гаряче сонце, і високочолі дуби?.. Чи забути рідну Херсонщину, хвилясту пшеницю, вітрів несамовиту гру? Як нуртує він, дух степовика!

Дух могутній, рокіт Ненаситця,
Він клекоче й кличе — до Дніпра!
(Стор. 170)

А доля котить життя, як перекотиполе. У сторіччя Шевченкового »Заповіту«, грудневої ночі, мов колись великий Кобзар, пише Яр Славутич свій заповіт, у якому просить вірних друзів відвезти його прах у розлогий степ, на джерельні води:

Поховайте на довічний спокій
Там, де хвиля жита — як гора,
У моїй Херсонщині широкій,
Де вітає близина Дніпра,
Десь під синім листям тополиним,
Край Славути, над черленню нив,
Для якого я назувався сином
І якому віддано служив.
(Стор. 180)

Болить і ніє серце. Як забутися, коли

Світи — попелища храмів,
Народи — покутня мста.
Мій біль далину обрамив,
Як терен — чоло Христа.

(Стор. 198)

Дивиться поет очима мудреця на світ, силкується відгадати його таємниці:

Замало дня, а ночі й поготів!
Півколо неба — як вузьке озерце.
Чи ж наситити простором світів
Мое бездонне, невгамовне серце?
Лежать шляхи, течуть потуги рік,
Мовчать задумно непробудні гори,
І лиш людина, часу чарівник,
Тривожних зір відгадує узори.

(Стор. 173)

Вся збірка »Спрага« (1950) повна цих роздумів та філософських заглиблень. Допитливий поет і сам чує, як »безбач б'ється сковане буття« і по-сковородинському каже, питуючи антitezними рядками, вирізьбленими дбайливою рукою:

Мілка надія і глибокий сумнів . . .
Хто зріже лавра: Сатана чи Бог?
Я — другий Гамлет, що з думок збезумнів
І споглядаю присмерки епох.

(Стор. 193)

Роздуми, роздуми . . . І неначе цвяшок у тім'я вбитий, висловлюючись Шевченковими словами, носить поет думку і мрію про свою вітчизну — Україну, про долю й недолю свого народу:

Тирлує тьми поріддя низькочоле,
Терплять поля, уперті мов граніт.
Коли ж потоптані ордою доли
Покриє волі променистий цвіт?

(Стор. 192)

Невтоленну спрагу не може погасити поет і в новій збірці »Оаза« (1960), наснажений високим ліризмом. Злітаючи поетичною уявою до біловидих осель, до садів, що таять прохолоду, до землі, що лежить, як свята, він із запаленими болем устами, благає:

Крапле баклаги,
Появися у блисках роси,
Погаси мої вибухи спраги
І вергання пустель погаси!

(Стор. 206)

Як відомо, Яр Славутич живе й працює з 1960 р. в Канаді, серед українських поселенців, дочок і синів яких назчає української мови в Альбертському університеті. В одному з віршів, ув «Оазі», вихопилися з душі чи просто з-під пера такі рядки:

І знайшов я на полях Альберти
Давню радість і нову снагу.
(Стор. 249)

А якийсь час перебуваючи над берегами Великого океану, в Каліфорнії, поет сам себе намагається оповити маривним серпанком:

Цвітуть евкаліпти, роняючи пух,
Колібрі дзвенять над окраєм зеленим.
І втома зникає, і кріпне мій дух,
Немов оповитий живлюющим роменом.
(Стор. 230)

З душі виривається на мить навіть запит:

Навіщо ж туга, дивний чоловіче?
Твій вік, як день, без журно промине
На цій землі, де квіття мальовниче,
Де кожна мить — як щастя неземне.
(Стор. 231)

Ні, ні! Ніщо не погасить пекучої туги, ніщо не вб'є носталгії за Україною, за рідною землею, бо серце

З-над сосон чує рідний шум тополі,
А знизу — плескіт чорноморських хвиль.
(Стор. 231)

Знову і знову повертається Яр Славутич до правічного джерела — історичних тем нескореної України, і в «Маестаті» (1962), черговій своїй збірці, поряд інтимної лірики та запашних «Фльорентійських сонетів» — улюбленої його форми — багато віршів, уривків із поеми, навіть цілу кантувату присвячує великому синові України — гетьманові Іванові Мазепі та співцям «розстріляної музи», що несли над зарвами буття і вели над урвищами часу свої шляхетні почуття й заповітні думки.

Нешодавно заговорила музя Яра Славутича епічним голосом — поемою «Рай і пекло», властиво першою її частиною. Написана октавами, ця поема заповідається на розлоге полотно — панораму життя в підневільній Україні. Наведемо кілька октав як зразок:

38. Я бачив дивне видиво потому:
Із двору мати повагом ішла,
На поводі шовково-золотому
Коня баского впевнено вела,
Накинувши на нього паполому,

- Мережану нитками зі срібла;
Вергав вогонь із ніздрів кінь гривастий,
Немов дракона він жадав допасти.
39. На гризуні золочене сідло
Незнаним сяйвом радісно сіяло.
Та вершника в кульбаци не було.
Гарячий кінь, басуючи зухвало,
Іржав розкотисто на все село:
Для нього вигону було замало.
»Бери, — сказала мати, — й поспішай
З неволі рідний визволяти край!«
40. Богненно звівся меч Архистратига
В моїй правиці, блиснувши, як гнів;
І я крізь вітер, що студив, мов крига,
Пустивши повід, помстою злетів
Над отчим краєм, що конав — недвига —
Попід нещадним чоботом катів:
Жахтили кров'ю п'ятикутні з лоба,
З нутра ж московська шкірилась утроба.
41. Я все стинав, що звалось москалем
(Дослівно майже з гнівного Тараса),
І за моїм поборницьким кличем,
Як смерч, котилася вояцька маса;
Я розсікав до пояса мечем —
Робив два тіла з одного каркаса,
І вже в одно не сходились тіла
Там, де моя дорога пролягла.
42. Здавалося, що простір під мною
І сонце, й зорі, і плянети всі
Tekли й текли нестримною рікою
У невимовній всесвіту красі,
Мій подвиг осяваючи собою;
І я, відомсті праведний носій,
Немов Ярема, звівши меч під хмари,
Гукав: »Покари москалям, покари!«

*

В ювілейному, 1968-му році, вийшла з друку нова, сьома збірка поезій Яра Славутича, »Завойовники прерій«, у якій він віддає

Славу й честь українському ралу,
Що відкрило канадські краї.

Привабили поета наші люди, поселенці в Канаді, їхні думки й почуття, наполегливість і витривалість у завоюванні для себе життя окраїн світу, далеко-далеко від рідної України. Це добре! На жаль,

нова збірка з новою тематикою подекуди трохи нерівна. Чи лине це з серця, коли, скажімо, поет силкується переконати свого ліричного героя, що він прийшов не гостем у чужий безкрай і почуває себе, ніби на рідній землі:

І поля, і дерева, й оселі
Промовляють мені: «Ми твої!
Твої прадіди, в горі веселі,
Розорали пустельні краї...»
(*Завойовники прерій*, стор. 19)

Якось не єднаються з поезією бульдозери й комбайні, як це прагне показати Яр Славутич у *»Завойовниках прерій«*, зокрема у вірші *»Плугатарі«*. У його *»Дідах«* старші віком люди «раюють, як сини і внуки долають поле... Якнайкраща зміна!» Так і вжито навмисний прозаїзм *»Якнайкраща зміна!«* ...

Натомість у тих же *»Завойовниках прерій«*, де в поета ллються лірично-сюжетні вірші, як от балада *»Тroe«* (стор. 11), коли він говорить ширим серцем, там пульсує справжня поезія:

Жах мене поймає,
Що ці полярні, в лишаях, кущі
Схололе серце у тенета зловлять,
Замкнуть під сніг у темну глибину, --
І біля входу стане, мов на чатах,
Незримий цербер, крижаний мороз.
І вже не вернеться весна ніколи,
І не розтопляться тугі сніги.
І будуть жити тільки біла вічність
І біла далеч — білошатна смерть.
(*Там же*, стор. 30)

Доброго й теплого слова заслуговує в *»Завойовниках прерій«* поема *»Скарга«*, пройнята життєвим драматизмом, про великого мандрівника, нащадка роду Богунів, про того, хто *»Шевченка словом краяв, як затятий, неправду в світі«*, хто пам'ятав ще *»Барвінчин коровай«* — про Агапія Гончаренка, першого українця в Америці, що хотів

Зелений Клин, Камчатку та Аляску,
Каліфорнійські далі й поготів
Перетворити в Україну-казку
Для тих, що рідний залишили край,
Несучи в серці звагу — не поразку!
(*Там же*, стор. 41)

Яр Славутич має змогу подорожувати. Об'їздив буквально ввесь світ, навіть Азію, Австралію та Африку. А нові місця, відома річ, родять у душі нові враження та нові образи. Уже вилонюється нова, восьма збірка поетова — *»Мудроці мандрів«* (назва, мабуть, ще умовна). Дехто подумає, що це відхід Яра Славутича від суто української

тематики. Але насправді це зовсім не так! Хіба не цікаво було б, якби хтось із поетів чи прозаїків змалював українців, скажімо, Зеленого Клину чи Кубані?.. Твори про канадських українців, завойовників прерій, чи навіть про чужі краї, асоціативно пов'язані з українським світовідчуттям, розширяють обрій українського письменства, показують нашу живучість та виявляють нашу незнищенну віру в велике майбутнє української нації!

*

Яр Славутич — поет цікавий і змістом, і формою, і засобами своєї творчості. Залюблений у віками вироблені класичні форми, часто в сонет чи октаву, вельми вибагливий до всього, він старанно працює над словом, виважуючи кожне речення, шліфуючи кожен вислів. То хлюпнє він метафорою — »Любисток млюсно розкидає руки« (стор. 91), то вразить слух і зір метафоричним порівнянням — »Мов левій рик, десь примовкає грім далеколунно« (стор. 107), то бризне метафорою — »Мілка надія і глибокий сумнів« (стор. 193), то зашелестить алітераціями — »Обшили душу лишай« (стор. 227), то задзвенить асонансами — »І будить луни в закрутках яруг« (стор. 233), то загримить, як Леся Українка, білим віршем:

Всесильне сонце, владарю відвічний!
Словни наказ Господаря свого
І без вагання съсвом вогненным
Пошли прокляття сталінській Москві,
Прокляття пекла, всесвіту прокляття
Царям і комісарам, і вождям!
(Стор. 247)

У багатьох лірично-епічних віршах Яра Славутича відчувається бурхливий драматизм, а деякі з них створені, як монологи: »Кальнишева молитва« в поемі »Соловецький в'язень«, чи »Монолог перед шаблею« в поемі »Мазепа«, яка, на жаль, ще не докінчена. Тому є всі підстави сподіватися, що колись наш поет скаже своє слово і в жанрі драматичної поезії.

Поетика Яра Славутича багата й різноманітна. Він широко послуговується асоціативними засобами і створює образи, що збуджують просто фізично-видиме відчуття картини, як, напр., у змалюванні зайди-татарина:

На кошлатім сидить коні,
Руки — в боки, очми — шугай.
У зіницях запікся гній,
За плечима в'юнкий нагай.
(Стор. 87)

Деякі Славутичеві поезії такі пісенні, що до якогось десятка з них композитори створили музику. Його »Карпатських січовиків«, покла-

дених на ноти Григорієм Китастим, знає вся еміграція, а пісні, зокрема велика кантата про гетьмана Івана Мазепу, музику до якої скомпонував композитор Микола Фоменко, — це мистецька окраса українських академій.

*

Літературна сильветка Яра Славутича була б неповна, якщо б не згадати, що він водночас плідно працює як перекладач. 1958 року вийшли в світ у Лондоні його переклади сонетів та од Джона Кітса (вперше в українській літературі!). Друкувалися також його переклади з білоруської, польської, чеської та болгарської мов. Пробує Яр Славутич свої сили і в прозі: вийшли двома виданнями, в Аргентині й Канаді, його нариси «Місцями запорозькими». Не менш блискуче показав себе він і в царині літературознавства й мовознавства. У видавництві «Америка» 1950 року вийшла в світ його «Модерна українська поезія». Видавництво «Прометей» 1955 р. видало його книгу «Розстріляна муз» — силюети українських поетів, знищених Москвою. Це він перший склав більш-менш повний список розстріляних і безповоротно засланих українських письменників. На цю ж тему з'явилася його англомовна книга «The Muse in Prison» у видавництві «Свобода» 1956 р. Заходами Української Вільної Академії Наук у Канаді побачили світ дві його літературознавчі книжки: «Велич Т. Шевченка» (1961) та «Іван Франко і Росія» (1959). Його «Шевченкова поетика» (1964) вийшла в світ в Едмонтоні до 150-річчя Великого Кобзаря. Його статті про М. Ореста та Є. Маланюка з'явилися в альманасі та збірниках НТШ. Найновіша праця: «Ukrainian Literature in Canada» (1966).

Яр Славутич піклується про українських дітей та молодь в англомовному світі, щоб дати їм підручники для навчання української мови. З ділянки мовознавства й методики навчання мов надрукував він уже шість книжок, серед яких «Conversational Ukrainian» (друге видання 1961 р.) зустріла сквальну оцінку багатьох педагогів і мовознавців — уживають її в багатьох школах англомовного світу. Не меншою популярністю користуються його «Ukrainian for Beginners» (четири видання) та «Українська мова за зорово-слуховою методою» (з додатком звукозапису).

Крім того, Яр Славутич — автор двох книжок поезій чужоземними мовами. У перекладі В. Державина з'явилася збірочка його вибраних поезій німецькою мовою — «Spiegel und Erneuerung». Англомовний читач може познайомитися з Славутичевою музою у збірці «Oasis» (1959), що вийшла в світ в американському видавництві. Про незгадані тут видання зацікавлений читач може довідатися з бібліографії у книзі «Трофеї». Видає наш ювіляр літературно-мистецький альманах «Північне сяйво» (досі вийшло чотири книги).

Такий він творчий дорібох Яра Славутича! Щедро обдарований поет, літературознавець і мовознавець, зумів у жорстокий і лютий час

створити й видати близько десяти збірок поезій та немалу низку літературознавчих і лінгвістичних праць.

*

Славутичеві твори — це снаговиті вицвіти душі, це відбитка нашої епохи, її тривог, її запитів та її трагедій. Свої думки й почуття висловлює він чисто й прозоро. Коли творча фантазія заводить поета в далеке минуле України, воно асоціативно перекликається з нашою дійсністю. І головне — це вельми відрадно! — поезія Яра Славутича ніколи не буває розхристана, завжди дбайливо одягнена в прегарну літературну форму. І сам він поет доброї культури; знає він, що і як сказати, бо рима з rozумом у нього не ворогує, висловлюючись словами Буало.

Мистецька вибагливість, окрім неологізми, напр., снажний, снаговитий, звагло, навага та ін., добірна й соковита лексика, черпана з народної мови, — дуже помітні ознаки творчості Яра Славутича, поета, що перейшов через добру поетичну школу Рильського й Зерова і продовжує тепер традиції кращих майстрів слова, зокрема Михайла Ореста (молодшого брата Миколи Зерова).

Дехто, аналізуючи творчість наших поетів, робить спроби визначити їм певне місце, беручи за вимір видатні постаті української літератури. Ці виміри й порівняння — дуже ризикована річ! Коли ж ідеться про Яра Славутича, то не будемо мудрувати, в який ряд чи в яку шеренгу його поставити, але скажемо, що своїм творчим набутком наш поет уже заслужено зайняв тривке місце в українському письменництві, хоч і замовчує ворог в окупованій Україні наших літераторів по цей бік залізної заслони.

Щаслива зоря поетова тепер у зеніті — Ярові Славутичеві словнилося п'ятдесят років. Від талановитого поета можна й треба сподіватися нових і нових творів. Яр Славутич дійшов лише творчого повноліття!

Д-р Володимир ЖИЛА

НОВІ ПОЕТИЧНІ ОБРІЇ

(Яр Славутич: Завойовники прерій. В-во «Славута», Едмонтон, 1968)

Ні глум обмов, ні гордоші завади
Не вгнуть пряму, неначе промінь, путь . . .
Мене ж на дальніх заході Канади
Нащадки зваги вдячно спом'януть.
(«Ювілейник», 1968)

На долю Яра Славутича випали трудні роки. У дитинстві були вони соняшними, згодом стали жорстокими, зате багатими найрізноманітнішим життєвим змістом. З кожного періоду поет зумів винести життєві враження, передати їх у поезії та прийти до своїх, лише йому притаманих, висновків.

Його остання, сьома збірка поезій — «Завойовники прерій» — переносить читача в канадську далечінню, до нових поетичних обріїв. Збірка присвячена пам'яті перших українських поселенців у Канаді. У ній поет хоче до дрібниць, до найтоншого штриха охопити творчі зусилля українських поселенців, яких називає він завойовниками прерій. Їм належить «слава й честь», бо вони відкрили «канадські краї». Славутич яскраво підкреслює вартість цього неперевершеного подвигу:

Ваші руки на славу Канаді
Торували шляхи крізь гілля,
Хай не стане вам плуг на заваді,
Хай лягає вам пухом земля! (Стор. 3)

Поет повсюди знаходить красу, перевтілюючи її в глибину істину життя. Цієї істини не можуть знецінити ні найтяжчі переживання, ні життєві випробування, вона для поета надто дорога, виплекана його уявою, облита слізами близьких і рідних — вона джерело його поетичного надихнення, первопричина мистецьких райдуг. Поет свідомий свого призначення, приймає його спокійно, розважливо й невідклично:

Берімось, поети, до красних рим.
Хай славень дзвенить орачам старим.
Хай лине з Канади похвальний спів
Про піднятих прерій плугатарів! (Стор. 5)

У «Завойовниках прерій» Славутич яскраво національний. Він носить Бітчизну в своєму серці, у кожний рядок навантажує глибокий патріотичний зміст:

Поглянь же, Боже, в дальній край!
Пошли посланця в Україну —
Мечем вогненним покарай
Неправду люту, кривду тлінну! (Стор. 46)

Крапці поезії, а їх дуже багато в цій збірці, перейняті глибоким, майже пристрасним почуттям. Дуже часто окремі рядки перетоплюються в поетичному горнилі у візію, як от у поемі про А. Гончаренка:

Стойть Агапій на горбі —
На гострім камені коліна.
І вікна в хмарах, жовті й голубі,
Йому вістять — не згине Україна. (Стор. 47)

Глибоку віру в силу духа українського поселенця виявляє Славутич у балладі «Тroe». Балада цінна не лише формою, поетичним висловом, а й насамперед своїм змістом. Славутич уперше в літературі порівняє духову силу представників трьох народів, що прибули до Канади: англійців, французів та українців — в особах Джона, Жана й Івана. Мета цих трьох поселенців — подолати дикий канадський захід, привернути його до цивілізованого світу. Проте чванливі Джон і Жан не думають старанною працею виконати це завдання. Вони шукають приемного й легкого життя:

Ta годі! Ліпше в Монреаль
Вертаймося на пиво.
І стріне нас, немов на баль,
Не 'дна мамзель щасливо!.. (Стор. 11)

Серед цих обставин на всю величину виростає постаті несміливого Івана, душа якого чиста, а думки пройняті бажанням посвятої праці:

І пахла, пахнула земля,
Не зnavши зроду плуга.
Йому ввижалася здаля
Ріллі чорнява смуга. (Стор. 12)

Іван виявляє глибокі причини, чому він залишив рідний край, «свою далеку Галич». Він прибув сюди, щоб на розлогих степах Західної Канади пізнати й відчути волю, якої не знав на рідних землях. Крім того, у нього живе атавістичне прив'язання до матері-землі, що є частиною його світовідчування. Не менше виявляється і його українське бажання не зрадити «слову», а виконати задуману місію. Іван важко працював, трудився довгі роки — зорав «тугі цілини прерій». Коли нарешті виконав це історичне завдання,

Тоді вернулись Джон і Жан
Вести ім'ям імперії. (Стор. 12)

У цих останніх рядках поет глибоко відтворив дійсність українського поселення в Канаді та вказав на його історичну вагу. Тут поет поновому подав образ українського поселенця, наповнивши його канадським змістом та емоціями. У постаті Івана він створив своєрідний характер, збагативши новими рисами один із найдавніших жанрів — баладу.

Славутич уміло використовує в поезії фольклорні засоби, зокрема жанр пісні. Вона в нього близька до народної своїми основними мистецькими компонентами. Наприклад, у романці «Саскачеванка», до

якої С. Яременко склав музику, образ дівчини генетично пов'язаний з подібними образами у фольклорі. Ясна річ, що цей образ поетом своєрідно осмислений і сконкретизований вимогами смаку автора. Як невтомний шукач нових тем, нових ідей, Славутич дбає також про свою мистецьку зброю — мову.

На окрему увагу заслуговує вірш »Ювілейне«, написаний 11-го січня 1968 року, коли поетові сповнилося п'ятдесят років. Славутич розкриває перед нами свій внутрішній світ:

Неопалима ватра самострати
Мого пізвіку звагло відгула.
Дотла згорівши, з попелу зростати
І досягати високостей тла!

Мені доба, немов гранчасте жито,
Родила радість ваговитих слів,
Коли світами грала снаговито
Прадавня правда, як Орфей спів. (Стор. 21)

Цей вірш — приклад інтимно-філософської лірики, що з'являється в нових барвах і по-новому наслідуює призначення поета. Мірою зростання поетичного таланту Славутича його зв'язок із суспільним життям дедалі стає глибшим та набирає по-мистецькому осмисленого змісту:

Я присягався краяти живу дич
І переможно братися добром.
О ні, недарма клекотав Славутич
Гінкою кров'ю під важким пером! (Там же)

У цьому монологі поет уводить нас у сферу своїх роздумів, залишається віч-на-віч із читачем, домагаючись мистецької переконливості. Внутрішній монолог не є засобом саморозкриття, а скоріше авторським самовиразом відчуття ролі й значення поезії.

Поема »Скарга« найбільша розміром у збірці. Поет шукає «слідів отця Агапія» Гончаренка в далекій Каліфорнії. На широкому, епічному полотні розгортаються перед нами події з життя подвижника, що носив у серці »Україну-казку«, вірячи, що Україна »не згине«. Перший український емігрант в Америці для поета

Фантаст, мандрівник, визволу ратай,
Нащадок роду Богунів завзятий,

»древній Мойсей«, що вперто йшов назустріч »якам свого життя«. Це, без сумніву, познокровний і багатогранний образ захисника української правди на американській землі. Славутич вдало показав шляхетність душі отця Агапія, борця з візією Мойсея, що

Будив оспаших і в снажній обнові,
Замість свшану й вірного гінця,
Палючим словом навертав до чину —
На чужині в потомстві без кінця
Плекати незнищенну Україну. (Стор. 42)

Але відмінні кінцеві рядки поеми; в душу поета закрадається сум, бо він не знаходить «священих слідів» отця Агапія:

Водою змило, мулом занесло
 Нічого вже немає!

З уст поета виривається майже ремінісценція з Т. Шевченка, коли він у соромі накликає гнів на сучасників:

Коли ж вас Бог у гніві побатожить?
Коли чужий розв'ється дурман? (Стор. 48)

Образ отця Агапія — це великий лірично-епічний портрет із тонким проникненням у психологію борця, що змальований з виразним напхилом до історичних деталів.

У циклі »Полярні сонети« поет досягнув значної різноманітності образотворчих засобів мови. Це виявилося зокрема в інтонаційно-синтаксичній будові, як і в глибині змісту. В кожному другому терцеті знаходимо вищукані заключні рядки, що влучно пов'язані з катренами. Сонети дещо статичні, не зважаючи на те, що поет розробляє їхню форму, постійно змагаючи до розгорнення напруженої думки.

Єдиний закид, який можна зробити поетові у цій збірці, — брак вступної статті, що пояснила б ті причини, що спонукали автора написати її, що вказала б на духові нитки, що об'єднують окремі вірші, сонети й поему »Скарга« в одне органічне ціле.

*

Як справжній мистець слова, Яр Славутич постійно шукає нових поетичних засобів, ключів до всебічного розгортання своєї творчості, до розкриття безмежного світу й пізнання душі своїх характерів. Славутич — поет, насамперед, героїчного крою — передає кожну подію чи явище в піднесеній урочистій формі. Мова поета відзначається багатством і розмаїтістю. В кожній його збірці знаходимо немало рідко вживаних слів чи навіть дещо з книжної лексики. Вживання цих слів, на нашу думку, не є для Славутича самоціллю і цим він, думаемо, не хоче «придбати своїм поезіям ще більше врочистості, героїчності, витесаності форми вірша...» тощо. Тут справа скоріше в нерозривності культурного розвитку людства та в актуальності здобутків справжнього мистецтва, яке поет прагне поглибити й поширити.

Яр Славутич, як писав свого часу Богдан Рубчак, це »людина дій — людина чину — поет«. Він наскрізь багатогранний. У його творчості домінує дбайлива поетична форма, велике багатство тем і напружена й витончена філософська думка. Поет освоює також тематику з далекого минулого, на якій зосереджує свою творчу увагу. З усього видно, що він має своє обличчя, думає по-своєму і творить на свій лад. Його віддзеркалення світу, його відчування наскрізь оригінальні. Недарма в них проявляється справжня поезія — сутій вияв мистецької творчості.

Яр Славутич у 1938 р.
(коли надруковано перший вірш)

ЗБІРКИ ПОЕЗІЙ ЯРА СЛАВУТИЧА

Співець колос, видання автора, Авгсбург, 1945, 62 стор.
Гомін віків, 1940–1945, Авгсбург, «Золота брама», 1946, 128 стор.
Правдоносці, 1938–1948, Мюнхен, «Золота брама», 1948, 160 стор.
Спрага, Франкфурт на Майні, «Брама Софії», 1950, 63 стор.
Оаза, п'ята збірка поезій, Едмонтон, «Славута», 1960, 64 стор.
Маєстат, шоста збірка поезій, Едмонтон, «Славута», 1962, 48 стор.
Зазойовники прерій, сьома збірка поезій, «Славута», 1968, 48 стор.
Донька без імені, поема, Буенос-Айрес, «Перемога», 1952, 22 стор.
Трофеї, 1938–1963, Едмонтон, «Славута», 1963, 320 стор.
Мудроці мандрів (готується до друку).

ПЕРЕКЛАДНІ ЗБІРКИ

Джон Кітс, Вибрані поезії, переклади Яра Славутича, Лондон, «Українська видавнича спілка», 1958, 50 стор.

Spiegel und Erneuerung, ausgewählte Gedichte, aus den Ukrainischen übertragen von V. Derzhavyn, Frankfurt am Main: MUR, 1949, 20 S.

Oasis, selected poems translated from the Ukrainian by Morse Manly in co-operation with the author, New York-Washington-Hollywood: Vantage Press, 1959, 63 p.

The Muse in Prison, eleven sketches of Ukrainian poets killed by communists and twenty-two translations of their poems, Jersey City: Svoboda, 1956, 63 p.

ГОЛОСИ ПРЕСИ

(Бібліографія критики на твори Яра Славутича)

Примітка. Подаючи вибрану бібліографію критики на поетичну творчість Яра Славутича, виключно з відгуками на його авторські вечори, свідомо оминаємо рецензії на його літературознавчі й мовознавчі праці, зокрема на підручники з української мови, та відгуки на участь у наукових конференціях, з'їздах тощо. Дотримуючись хронологічного принципу, бібліографію склала Віра Славутичева.

I. УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

1945

«Херсонські сонети» багаті на образність, написані доброю мовою, вони сприймаються як зразки справжнього поетичного мистецтва... Яскрава річ — «Соловецький в'язень», де подано трагічний образ... П. Кальницhevського (В. Чайленко, «Серед брязкопу зброя», *Наше життя*, Авгсбург, ч. 3, 15 вересня 1945; *Молода Україна*, Торонто, ч. 117, 1964, стор. 14).

«... обдарованість Яра Славутича в ліричному мальстріві... добрий мовний стиль...» (В. Е(арка), «Стиглій колос», *Наше життя*, Авгсбург, ч. 10, 10 жовтня 1945).

«Яр Славутич — поєт до мозку кісток український... Варте уваги його вибагливе добирання в царині словництва... досягає інколи зразків тонкошкітих та граціозних... (І. К(остецький), «Перша збірка поезій Яра Славутича», *Час*, Форт, ч. 4, 22 жовтня 1945).

1946

»Такі сонети, як «Степи Херсонщини», «Липнева ніч», «Став», «Удоосвіта», дорівнюють кращим речам, може, такого майстра природописних поезій, як М. Рильський. Є й інші яскраві у Славутича речі, як от «Карасік», «Осінь», «Елегія» (В. Чапленко, «Про оцінку творів», *Наше життя*, літ. додаток, Авгсбург, 22 січня 1946).

«Гомін віків»... — одне з небагатьох літературних явищ... Поезія Яра Славутича — передусім поезія малюнка, поезія лінії і барви. Добираючи пранично конкретні, гранично допасовані саме до даного випадку, величезну увагу віддаючи тому, щоб знайти максимально яскравий і лаконічний епітет, він смукується МАЛЮВАТИ словом. І дуже часто це йому близькуче вдається. Читач справді бачить і скитський вечір у степу («Над Бористеном»), і образи запорожців — Прудивуса, Паливоди, Вернитори, і диких коней у степу... Яр Славутич любить образи конкретні, обведені лінією. Його люди і його природа — сильні й незаймані, хоробрі... в особі Яра Славутича висувається... незаперечний майстер» (Гр. Шевчук, «Поезія пластичного образу», Час, Фюрт, 8 червня 1946).

«Славутича цікавить і дума, і народні пісні... ще поганських часів... він хоче творити національні образи, віддзеркалити український національний характер і дух української історії та сучасності... йому вдається створити образи важчі й пластичні... Поезія Славутича — упорядкована, точена, врівноважена — росте з синтези неокласичної пластичності і пластичності української народної пісні» (Юрій Шерех, «Стилі сучасної української літератури на еміграції», МУР, збірник I, Мюнхен-Карльсфельд, 1946, стор. 75; *Не для дітей*, літературно-критичні статті та есеї, Мюнхен, 1964, стор. 216-217).

«... збірка »Гомін віків« належить до найкращого, що було видано з української поезії останніми роками... є в ній яскраві, мистецько-повноцінні речі...» (В. Світайлло, «Поетичний відгомін віків», Заграва, Авгсбург, 1946, ч. I, стор. 43, 46).

1947

«Серед молодих поетів дві збірки Яра Славутича »Стіває колос« і »Гомін віків« здаються нам найдозрілішими. У »Гомоні віків«, що явлине чималий поступ супроти першої збірки, поет пробує створити свій власний поетичний світ... пробує архаізувати мову...» (С. Гординський), »Поетичний рік«, МУР, Регенсбург, 1947, збірник 3, стор. 42).

1948

»... по-парнасистському імпозантний образ січовика в сонеті »Пруди-вус«... справді елегантний елегійний вірш »Відгомоніла спрагла ріновага« (В. Державин, *Три роки літературного життя на еміграції (1945-1947)*, Мюнхен, 1948, стор. 26).

»Славутич як поет має ту позитивну рису, що з любов'ю працює над своїми речами... сконденсовані найискравіші і найдінніші особливості Славутичевої поезії — конкретність та реалістичність образів... Так і ввиваються, коли... читаєш, всі оті степові шляхи, плавні, ставки... епічна картина баштану... не можна не відзначити саме публіцистичної сили... в епонімній поезії збірки »Правдоносці« (В. Чапленко, »Підсумоване десятиріччя«, *Українські вісті*, ч. 30, 10 квітня 1948).

»Героїзм у героях Яра Славутича домінує назір' тоді, коли їх опановує відчай (»Воєвода Дмитрос«, »Непокора«, »Бунт«, »Правдоносці«)... в поемі »Правдоносці«... з багрянівською, може, силою, проте з орестівською май-

стерністю подано... українських емігрантів, як носіїв світової правди... Славутич пратне до філософського узатальнення нашої доби» (О. Мир, «Поезія геройму», Час, 28 листопада 1948).

1949

»Успіхові «Карпатських січовиків» завдачу гармонійне злиття слова-сенсу і звуку-мелодії. Текст... мелодійний і змістовний... окрім вирази звучать афористично» (О. Огніцький, «Нові пісні творяться», Неділя, Ашафенбург, ч. 162, 13 лютого 1949).

»Яр Славутич — поет, який володіє даром поєднувати епічну мову історика й філософські тези з глибоким і ширим ліризмом... Важко, майже неможливо передати ці багатства чужою мовою... Проф. Державин спромігся з великим успіхом перебороти майже всі труднощі в художньому перекладі та інтерпретації поетичних скарбів Славутича» (Ол. Орж. (проф. Олекса Парадиський), «Славутич по-німецьки», Неділя, Ашафенбург, ч 166, 13 березня 1949).

»Спрагу« можна зарахувати до наших найкращих еміграційних видань... збірка поезій одного з найталановитіших поетів молодшої генерації» (Гомін України, Торонто, 10 грудня 1949).

»Яр Славутич — парнасійний лірик, неокласицист, який працює над формою. Його «Соловецький в'язень» гостро позначений актуальністю» (В. Кіркконелл, «Українська література на виганні», переклад Р. Я. Із журналу «Олініон», Українські вісті, Н. Ульм, ч. 99, II грудня 1949).

1950

»Мистецька довершеність і зріла ідейна повноцінність... Зрілий і врівноважений класицизм «Спраги» висуває її автора в перші ряди молодого покоління нашої національної літератури на еміграції» (В. Державин, «Поезія Яра Славутича», Яр Славутич, Спрага, Франкфурт на Майні, 1950, стор. 58, 60).

»Гарний патріотичний вірш Яра Славутича... «Ваша правда лежить, як розвернена книга» (О. Тарнавський), «Київ» — перший літературно-мистецький журнал у ЗДА», Свобода, ч. 155, 1950).

»Славутич — сучасний романтик геройчного, романтик геройму... Спокійними і зрівноваженими рисами він так змальовує геройчні події, факти й постаті, наче б хотів підкреслити, що геройм — це самозрозуміла й притаманна психіці українського народу властивість... З великою силою і патосом звертається поет у... вірші «Правдоносці» до глухого й байдужого світу... Це найпрезентативніший вірш у всій дотеперішній поетичній творчості Славутича — не тільки своєю формальною досконалістю, але й ваговитим, зернистим змістом та зрілою й мужньою поставою до життя... в порівнянні з першими віршами, збірка «Спрага» робить враження, наче б її писав не той самий поет. Так далеко пішов Славутич уперед» (Б. Романенчук, «Поетична творчість Яра Славутича», Нові дні, ч. 2, 1950, стор. 11, 12, 23).

»Симпатичний талант обдарованого поета Яра Славутича давно вже заслужив на те, щоб його гідно відзначити... про збірку «Спрага» (1950) можна сказати, що її мало читають, а ще менше розуміють... це не лірика, як там зазначено, а ліричне філософування» (В. Маньківський, «Незрозуміла лірика», Новий шлях, Вінніпег, ч. 45, 17 жовтня 1950).

1951

»Чудовий вірш Яра Славутича «Маестрат булави» («Читачі про «Державницьку думку», Америка, Філадельфія, 20 листопада 1951).

»Винятковим мажором звучить «Фінал» талановитого поета Я. Славутича« (П. Кішник, »Від Мазепи до Славутича«, *Самостійна Україна*, Чикаго, ч. II, 1951).

»Впадає в око дбайливе додержання формальних засад ритмо-мелодики вірша, шукання багатих форм словесно-художніх засобів... Енергійний ритм поеми Славутича, її повновзвучна й багата рима... «Донька без імені»... становить достойний вклад в українську поезію« (Доц. Ів. Павелко, »Поема Яра Славутича «Донька без імені», *Пороги*, Буенос-Айрес, 1951, ч. 23-24, стор 29-31).

»Невеличка, але цікава темою і старанно викінчена в загальній структурі та в деталях є поема Яра Славутича »Донька без імені« (Володимир Радзикович, »Літературний конкурс «Америки», *Америка*, Філадельфія, ч. 130, 1951).

»Я. Славутич — талановитий поет. Однак його »відзначено« десь у сірому кінці« (Б. Борусевич (Ю. Косач?!)», »Мірнота вінчає мірноту«, *Громадський голос*, Нью-Йорк, ч. 12, 1951). Статтю написано з приводу надання літературної нагороди за »Доньку без імені« від видавництва »Америка«.

1952

»У поемці »Донька без імені« багато драматичної напруги, що її поет створює яскравими малюнками епізодів та ліричними відступами« (Ч. (В. Чапленко), *Свобода, тижневик*, ч. 39, 23 листопада 1952).

»Яр Славутич... впертою працею над собою досягнув близких успіхів, не зважаючи на дуже слабі початки« (Марко Антонович, »Українська національна революція в нашій поезії«, *Розбудова держави*, 1952, ч. 4, стор. 18).

1953

»Донька без імені« належить до... найкращих його творів. Недарма ця поема відзначена літературною нагородою на конкурсі« (Дмитро Чуб, »Геройка повстанських буднів«, *Єдність*, Австралія, 23 серпня 1953).

»... є в поемі кілька дуже вдалих місць та потужних зворотів, як от самий вступ... уступ про народження дитини... уступ »О перший крику немовляти«. Увесь четвертий розділ є гімном... »повстанчій кулі«... мова автора, добірна й картина... вигідно виділяється між творами інших сучасних поетів...« (Л. Ромен, »Донька без імені«, *Нові дні*, Торонто, 1953, ч. 46, стор. 25).

1954

»Донька без імені« написана дуже легкою, барвистою мовою, з глибоким патріотизмом« (Проф. П. Ковалів, »Партизанска боротьба під час німецької окупації«, *Віра й культура*, Вінниця, ч. 9, 1954).

»Вартий уваги факт, що творчість Яра Славутича сквалюється критиками різних мистецьких напрямків — від Ю. Шереха через В. Чапленка та С. Гординського до В. Державина включно« (П. Волиняк, *Нові дні*, 1954, ч. 52, стор. 3).

1955

»Яр Славутич прочитав зразковий патріотичний вірш у вповні поправному, притаманному йому неокласицистичному стилі« (Т. (О. Тарнавський), »Літературний вечір «Слова» у Нью Йорку«, *Свобода*, 31 березня 1955).

»Дуже діючого поета маємо в особі Яра Славутича. Найкращою його збіркою... є »Гомін віків«, у якій автор дав низку гарних, пластичних

образів... в Яра Славутича скупість на почутті і технічна досконалість... автор багато вищої поетичної культури...» (Борис Олександров, «Нова українська поезія», Молода Україна, ч. 25, вересень 1955).

1958

«... ми прослухали збірку «Спрага», ми... напилися того чудесного напитку... вечір залишив гарне і тривале враження» (А. Вусик, «Авторський вечір у Лос Анджелесі», Свобода, 4 лютого 1958).

«Українська громада Сан Франціска 24 травня гостила в себе поета Яра Славутича... Виступ поета щиро оплескували... незабутній вечір...» (В. Бандера, «Авторський вечір Яра Славутича», Свобода, 5 серпня 1958).

1959

«Велиху... наявну гідність людини бачить Яр Славутич, бо «людина, часу чарівник, привозжих зір відгадує узори»... людський дух детронізує наявність Бога, тобто твір розвінчує творця» (Ганс Фіндайзен, «Про тематику модерної української лірики та її світоглядові аспекти», Українська літературна газета, ч. 8 (50), серпень 1959. Рецензія на збірку перекладів Е. Котмаєра, де вміщено чотири лоезії Яра Славутича.

«Яр Славутич... має широкий тематичний діапазон... володіє дуже акуратною формою... Його вірші майстерно витрацовані, випуклені пластично» (В. Лесич, «Поети української еміграції 1940-х років», Вісник, 1959, стор. 22).

«Хто любувався поезіями Джона Кітса..., той з насолодою прочитає їх в українськім перекладі Яра Славутича» (О. Івах, «Українська збірка поезій Кітса», Український голос, 7 січня 1959).

«Яр Славутич вибраними поезіями Джона Кітса відкриває в українській літературі незнану досі ділянку... переклади доконав досить досконало... Вступна стаття Яра Славутича не тільки повністю охарактеризовує Джона Кітса, але також вичерпно розкриває добу англійського романтизму найскінливішого періоду» (Проф. С. Гасєвський, Вільна думка, Австралія, ч. 48 (539), 29 листопада 1959).

«... найсильніший Славутич там, де в нього входить у гру не накопичення слів, а їх якісне сполучення... Саме з цього погляду Славутичів вибір із Кітса являє собою чинний внесок у нашу поетичну культуру» (І. Костецький, Українські віті, Н. Ульм, 12 березня 1959).

«... переклади Кітса поправні у віршуванні і поетичні висловом, і дають змогу читачеві... пізнати поетичний світ Кітса... Вільні переклади Славутича український читач сприйме з насолодою...» (ОТ (О. Тарнавський), «Інтерес до Кітса», Українська літературна газета, 1959, ч. 6 (48), стор. 9).

«... вірші Яра Славутича в англійському перекладі в збірці «Оаза» звучать надзвичайно добре» (О. Івах, «Від «Спраги» до «Оази», Український голос, Вінніпег, 2 вересня 1959 р., стор. 10).

«... переклад захоплює й переконує... вірші ліричні перекладені успішно... у віршах обрядових... не завжди вив'язується задовільно... американський поет Морз Менлі...» (Б. (Бойчу)к, «З англомовної перекладної діяльності», Українська літературна газета, 1959, Ч. II (53), стор. 2).

«Добірність вислову як і ритмічногозвучання цікують ці переклади... Славутич «присвоює» українській мові твори світової літератури» (Левко Ромен, «Джон Кітс: Вибрані поезії», Нові дні, 1959, ч. 112, стор. 2).

«Яр Славутич являє собою серед наших поетів своєрідну постати тим, що... знаходимо поєднання елементів класицизму... з елементами «модер-

ністичної поезії«... в ряді перекладів він успішно наближається до духу оригіналу... Найкращим у розумінні внутрішньої цільності й стилівої витривалості є «Море», «Слава», «Чаттертон», «Пісня стократки», деякі рядки в «Соловей» і «Дозвілля»... називіть і ті переклади, в яких Славутич найдалі відходить від оригіналу, все ж таки кваліфікованіші, досконаліші... Переклади Славутича — вартісна праця... (В. Сварог, »Джон Кітс і Яр Славутич«, *Нові дні*, 1959, ч. 113, стор. 18, 20-21).

»Фоменкове уміння музичними засобами глибоко розкривати слухачеві текст поетичного твору в романці «Ой у полі над могилою...» (на прекрасний текст Яра Славутича): тут поетична словесна розповідь... нічого не втратила від поєднання з музичною розповіддю... вийшов твір, який зворушиє слухача до самої глибини душі! (П. Волиняк, »Музичне свято в Торонті«, *Нові дні*, 1959, ч. 113, стор. 31).

1961

»Прочитавши збірник поезій Яра Славутича, я високо оцінюю його поетичний талант... Яр Славутич належить до передових поетів не тільки на емigraciї, але й в Україні... На літературний вечір в УНО прийшло коло 300 осіб. Вони слухали рецитацій поезій у виконанні п. п. О. Єндик, Ів. Прокопа, Д. Муринки і Р. Осташевського (Ю Гаморак, *Українські вісті*, Едмонтон, 13 березня 1961).

»З нагоди приїзду гостя... Яра Славутича, д-р М. Гуцуляк на скору руку зорганізував його літературний вечір... Найбільше подобалися присутнім »Соловецький в'язень« та »Долярники«. Імпреза пройшла майже в родинній теплоті! (М. Гуцуляк), »Небуденні шевченківські імпрези у Банківські, Канадський фармер, Вінніпег, 29 травня 1961; Новий шлях, Вінніпег, 3 червня 1961).

»Під час подорожі до Вашингтону і назад д-р Яр Славутич мав сім літературних вечорів у таких містах: Саскатун, Міннеаполіс, Клівленд, Вашингтон, Монреаль, Торонто, Детройт (оселя »Діброка«) (Український голос, Вінніпег, 28 червня 1961).

»Учасники цього милого і небуденного вечора мали нагоду почути деякі твори, передані самим автором...« (»Проф. Яр Славутич... у Саскатуні«, Поступ, Вінніпег, 28 травня 1961).

»Яр Славутич — творець здорової, наснаженої щирим, глибоким перевживанням особистої і громадської лірики! (С. Волинець), »Літературний вечір Я. Славутича у Вінніпегу«, Український голос, Вінніпег, 5 липня 1961).

»Яр Славутич прочитав про... Петра Кальнишевського... довготривалими оплесками вітали гостя-поета! (П. Жеребецький, »Гостина проф. Я. Славутича«, Новий шлях, Вінніпег, 13 червня 1961).

»Яр Славутич довів ще раз, що він поет з талантом і Божою іскрою та вміє промовляти до тлибизи серця і духа! (»Авторський вечір Яра Славутича«, Новий шлях, Вінніпег, 8 липня 1961).

»Яр Славутич — поява вже й на око приемна... Тембр голосу в нього звучний, дикція добра... відчитував він свої вірші не тільки з чуттям, але й плавно та чітко! (В. Несторович, »Літературна година...«, Українська газета, Детройт, ч. 7 (61), 1961).

»Яр Славутич справив гарне враження. Це виглядом, поведінкою, мовою, впорядкованістю думки й чуття — дуже інтелігентна людина! (Д. Грушецький, »Такі вечори вітаємо«, Українське життя, Чікаго, 3 червня 1961).

»Славутич причарував... тембром свого голосу та тою приемною вимовою полтавсько-херсонських степів. Перед нами був милий тип козака-сте-

повіка. Шира безпретензійна поведінка... Захоплення публіки Славутичем, як обдарованою людиною, було найвищим, коли він з гумором розповідав про свої пригоди... (Ант. Кущинський, «Літературний вечір...», «Свобода, Джерсі Сіті, 12 серпня 1961).

»... бувають події..., що залишаються в пам'яті на все життя. Однією з таких подій можна вважати зустріч із визначним українським поетом Я. Славутичем, який несподівано зазідав до Монреалю з нагоди з'їзду славістів... Проф. Яр Славутич полонив увагу всіх присутніх, серед яких була дуже численно зарепрезентована молодь« (Марія Логуш, «Зустріч з поетом Я. Славутичем», «Вільне слово», 1 липня, 1961).

»... поет артистично прочитав ряд своїх творів... і публіка привітала виступ гучними оплесками... розійшлися домів з великим вдоволенням, що такий вечір відбувся« (Богдан Панчук, «Віті з Квебеку», «Український голос», Вінніпег, 28 червня 1961).

»Яр Славутич виступив цього літа перед козубівською авдиторією уже вдруге і обидва рази мав неабиякий успіх« (П. Степ, «Виступ проф. Яра Славутича в «Козубі», «Вільне слово», Торонто, 9 вересня 1961).

»Яр Славутич опублікував п'яту збірку своїх поезій «Оаза»..., яка є дальшим кроком уперед у його поетичній творчості« (Богдан Кравців, «Українська літературна продукція у вільному світі 1960 р.», «Свобода, Джерсі Сіті, 11 червня 1961).

»Яр Славутич з природи лірик... кожна його збірка приносить щось нове... Мова автора — соборна українська. Така і його тематика... Поезія Славутича вливає в нас віру... Його вірш легкий, простий і рівночасно високомистецький... майстер епітету... його поезія носить широкі познаки всебічності щодо форми і змісту... поет від душі, що творить правдиву поезію...« (Володимир Жила, «Всебічність творчості Я. Славутича», «Свобода», 25 жовтня 1961).

»... розкривається картина... переживань з основним мотивом: туга за Україною... «Оаза»... затримує високий рівень поетичної досягненості... прегарна українська мова... сила передавати почуття пластичними картинами... висока майстерність поетичного мистецтва« (Юрій Клиновий, «Поет і оаза», «Українські віті», Едмонтон, 10 квітня 1961).

»... більшість поезій і «Спраги», і «Оази» (як і в Зуевського) — це якісь безземні, беззмістовні тексти... було б несправедливо, якби ми не відзначили у збірці Яра Славутича і деяких добрих поезій. Це «Може, справді...», «Раюю на горі...», «Будні мої...», «Секвоя», «Я не забуду...« (В. Чапленко, «Чи подолання кризи?», «Нові дні», 1961, ч. 161, стор. 21).

»... невіправдане шукання кризи... справа герба... Якщо авторові треба було ховатися з цією родинною пам'яткою в Україні, то знову тут, у Канаді, нема потреби її соромитися... В. Чапленко зовнішнім моментом кризи підтверджує десятирічний інтервал... вийшла збірка поезій Д. Кітса... в перекладі Яра Славутича. Перекладні праці теж належать до поетичної творчості... сама назва збірки «Оаза» незрозуміла для шановного рецензента... назва «Оаза» є найбільш підхожою й дуже зрозумілою... поетові вважається, мов спрагло му на пустелі, примарна, прекрасна оаза, його чудова Україна... Тут усе таке ясне... поетичне слово набирає ваготи й образності, глибокої в скрайніх контрастах значності« (Олександра Черненко, «З приводу «Оази» Яра Славутича», «Нові дні», 1961, ч. 142, стор. 20-22).

»Яр Славутич — поет-месяціст... Його поезія динамічна, повна наснаги хліборобських динарців... вірші, немов достиглі трона калини... сповнені кров'ю серця« (Орест Зірка (В. Лузів — ?) у журн. «Життя і школа», Торонто, 1961, ч. 5 (56-57), стор. 29).

1962

»Яр Славутич — багатогранна людина... з усіх поезій Славутича найближчі мені ті, що їх зібрав автор у четвертій збірці, «Спразі». З талановитого... ствіця української природи й барда української історії Яр Славутич виріс... на повноцінного поета-філософа глибокої мислі й великого чуттєвого напруження... сама назва «Спрага», аскетично промовиста, багатогранна в своїх конотаціях... В. Державин назвав цю збірку виявом українського неокласицизму. Я радше назвав би її... вицвітом першорядного експресіонізму... «Оаза» є свого роду синтезою тем попередніх збірок..., немов продовжуванням і удосконалюванням «Спраги»... поезія Славутича — це зброя... Він бо розуміє, що сьогодні корисним для нашого суспільства є не голосна, ефемерна пропаганда погано написаних одноднівок, а тривале й вільне мистецтво...« (Б. Рубчак, «Людина дії — людина чину — поет», Овид, Чікаго, ч. 2 (121), 1962, стор. 55-58).

»Оаза« додає нові позитивні риси до... багатої творчої біографії (Дм. Чуб, «Мудрість і мистецтво», Вільна думка, Австралія, 4 березня 1962).

»Наполегливість, працьовитість є першою прикметою цього автора... Невлаштованість людського життя поза Рідним Красм... Автор знаходить сuto неокласичний вихід — вглиблення в суть мистецтва, опанування над собою, роздуми філософського типу призводять його до рівноваги... і від найдення японської віри, як у гарному вірші »Не шукайте її« (Леонід Полтава, »Оаза« — п'ята збірка Яра Славутича», Визвольний шлях, Лондон, 1962, ч. 6, стор. 653; Молода Україна, Торонто, ч. 97, жовтень 1962).

»Відчувається великий запас слів автора, якими він надзвичайно сміливо і впевнено орудує... поєт ніби виточував свої вірші з граніту... (Іван Овечко, »Оаза« Славутича», Наш клич, Аргентина, 19 липня 1962; Новий літопис, Вінніпег, 1963, ч. I (6), стор. 80).

»Патріотичні, культурницькі й чисто особисті вірші Славутича — всі вони засвідчують »наснажений змаг« автора. Культура вірша в Славутича велика, а його композиційний хист, мабуть, ще більший... Мова... не тільки чиста, а й багата та добірна« (Українські віті, Едмонтон, 27 вересня 1962).

»... скупий вклад в особисту лірику поета... вказує на автора як на, в першу чергу, суспільного діяча і мислителя (»Збірка поезій «Маестат», Новий шлях, Вінніпег, 7 грудня 1962).

»... мистецька довершеність і зріла ідейна повноцінність — це характеристичні ознаки збірки «Маестат»... проявляється великий аристократизм думки, глибина ідейного наставлення і стриманий душевний патос« (Володимир Жила, »Черговий успіх поетичного слова«, Свобода, Джерсі Сіті, 18 жовтня 1962; Батьківщина, Торонто, ч. I, 1963).

1963

»Маестат« — надзвичайно вдала назва збірки поезій про булаву, хрещатий меч, шаблю, полтавську битву, герби, Мазепу, про »велич королів«... поєт брав собі за мету найперше в урочистій формі віддати належне символам української державності в минулому... знаходимо слова-новотвори, нові звороти... — приєднати поезіям ще більше вроčистості, героїчності, витесаності, карбованості« (Іван Овечко, »Шоста збірка поезій Я. Славутича«, Українське життя, Чікаго, 30 березня 1963; Визвольний шлях, Лондон, ч. 4, 1967, стор. 492-492).

»Маестат«... написаний з гарячим серцем, майстерно, талановито... знайде відгук у серцях читачів і протягом довгого часу духовно й естетично забагачуватиме читацьку скарбницю...« (Борис Грінвальдт, »Карбоване слово«, Вісник, Нью-Йорк, ч. 5 (174), травень 1963, стор. 31).

»Маєстат«... — його найкращий твір, і він тут неабиякий майстер... гарна, образна апотеоза державним будівництвом» (Михайло Бажанський, «Маєстат» Яра Славутича», *Міжганська українська газета*, Детройт, I січня 1963).

»... ще в Авгсбурзі Яр Славутич захоплювався словником Грінченка і вплітає з нього у свої вірші такі слова, як «ненатлий», у чудовій фразі «як звір ненатлий» (Л. Коваленко, «Грабуй паграбоване», *Свобода*, 10 січня 1963).

»Яр Славутич у збірці своїй особливо багатий на поетичні елементи; вони в нього особливо могутні, ефектні, доцільні і влучні» (Проф. С. Гаевський, «Маєстат» — шоста збірка поезій», *Вільна думка*, Австралія, 2 червня 1963).

»Маєстат« — новий крок у творчості поета. Мова Яра Славутича багата на образність. Свіжі метафори, епітети, порівняння... (Дм. Чуб, «Шоста книжка поезій», *Вільна думка*, Австралія, ч. 14-15 (713-714), 1963).

»... добірність вислову і таке ж добірнезвучання віршу... Сонети, присвячені Фльоренції... — класичного зразка із гарним енергійним висловом» (Левко Ромен, «Шоста збірка поезій Яра Славутича», *Визвольний шлях*, Лондон, 1963, ч. 2, стор. 233).

»Не сама любов до рідної землі, не пасивний спротив її загарбникам-гнобителям, а грізна непокора, боротьба мечем і вогнем — ось що властиве більшості героїв... у Славутичевій поезії« (Петро Кізко, »Патріотична поезія Яра Славутича«, *Канадський фармер*, Вінніпег II листопада 1963).

»Яр Славутич із великою експресією і виразністю прочитав свої нові поезії. Особливо сильне враження на присутніх справив вірш «Кіїв» (»Засідання Вашингтонської групи УВАН«, *Свобода*, Джерсі Сіті, 30 січня 1963).

»Поезія його патріотична й майстерно опрацьована. Слухачі тепло сприймали її та охоче купляли його книжки. Не зважаючи на гарячий час, Яр Славутич мав гарну публіку (»Яр Славутич у Торонто«, *Український голос*, Вінніпег, 19 червня 1963).

»... поет і мовознавець Яр Славутич, мабуть, належить до найрухливіших учених... Ще кілька годин тому він мав наукову доповідь та дав інтерв'ю для американців у Сан Франціско, а... ввечері вже виступав перед лос-анджелеськими українцями з читанням своїх... творів... Славутич уміє полонити не тільки фаховим мистецьким читанням своїх поезій, а й дуже мильним, симпатичним своїм поводженням з людьми... про найтрагічніші речі він оповідає завжди з дозою легкого й приемного гумору« (Іван Овчеко, »Яр Славутич у Лос Анджелесі«, *Свобода*, Джерсі Сіті, 3 липня 1963).

»Яр Славутич! Тут щось від грому й ревучих порогів! Уявляється грізний воївоник степів з убивчим поглядом... Перед нами високий з лагідними рухами чоловік, досить молодо виглядає, з приемними рисами обличчя і з вражуючою м'якістю голосу... Без перебільшення — це був чудовий вечір української поезії« (В. Бендер, »Вечір поезії в Лондоні«, *Українські вісті*, Н. Ульм, 21 липня 1963).

»Спробуйте зустрітися з Яром Славутичем. Він вам елегантно вклониться, усміхнеться привітно, міцно потисне руку, скаже кілька привітних слів, і ви відразу відчуєте до нього симпатію, вам буде шкода з ним розлучатися« (Микола Верес, »Літературний вечір Яра Славутича в Лондоні«, *Українська думка*, Лондон, 1 серпня 1963).

»... літературний вечір Яра Славутича... був приемною несподіванкою і духовною наснагою... «Трофеї», не дивлячись на ціну, розжапали присутні, як в Об'єднанні так і в СУБ-і «Ів. Бурун, »Яр Славутич у Лондоні«, *Українське слово*, Париж, 11 серпня 1963).

»М. Калитовська доконала таки справжнього чуда, щоб за декілька днів, без оголошення в пресі, стягнути на літературний вечір Я. Славутича приєдну хількість гостей... із однією поезією («Я вийму суворий жереб» — «Трофеї», стор. 200)..., за яку в Канаді лаяли поета, що вона «незрозуміла», вийшов парадокс: вона була паризьким слухачам зовсім зрозумілою, але й чи не найкращою з усього прочитаного» (Софія Наумович, «Паризькі нотатки», *Українська думка*, Лондон, 18 липня 1963).

«Рай і пекло»... це поема гостро актуальна... охтави бринять попранно і велично... автор дуже дбає про добрий вислів поправною літературною мовою» (І. Нелін, «Трофеї», *Молода Україна*, Торонто, ч. 108, жовтень 1963).

«Трофеї» — це творчий звіт за чвертьсторіччя поетичної творчості... історичні мотиви з історіософічною задумою запліднюють читача багатими висновками, звагою і надіями... вершком видається дуже вдала поезія «Одігітря плаче в чужий Ченстохові»... твори під формальним оглядом мають скрізь форму досконалу щодо логіки вислову і щодо мовно-граматичних форм» (Левко Ромен, «Трофеї» Яра Славутича», *Сучасність*, Мюнхен, 1963, ч. 11, стор. 114-116).

«Яр Славутич приніс новий подих із степової України у своїх класичних октавах» («Річний з'їзд «Слова», Українські вісті, Н. Ульм, 20 січня 1963).

1964

«Як вияв пошани до творчості поета, І. Кейван вручив Ярові Славутичеві портрет Т. Шевченка власної роботи, з підписами всіх присутніх» (Є. Ш(тендера), «Відзначили 25-річчя творчості Яра Славутича», *Українські вісті*, Едмонтон, 12 березня 1964; *Українські вісті*, Н. Ульм, 3 травня 1964).

«Українська спільнота в Едмонтоні й поза ним радіє й тішиться науково-громадською діяльністю та успіхами проф. д-ра Яра Славутича» (Ол. Ройк, «25-річчя творчості Яра Славутича», *Новий шлях*, Вінніпег, 2 травня 1964).

«Славутич... переконує читача своїм тверезим і програмовим підходом до всіх явищ. Сила його думки і слова концентрується на обсервації і розумуванні включно до філософії» (В. Л(евицький), «Книга 25-літньої поетичної творчості», *Новий шлях*, Вінніпег, 11 квітня 1964).

«... відомий поет, д-р Яр Славутич обдарував українське громадянство новою цінною... збіркою поезій» (В. Луців, «Трофеї», *Життя і школа*, Торонто, ч. 3-4, 1964).

«Яр Славутич вибрал... найтяжчий з існуючих шляхів... відмову від своєї особистості. Це шлях духового подвигу, як також і його вчителі... — Зерова, Филиповича, Рильського, Клена... Славутич — із Божої ласки поєт... »у квадраті«. Для цього фольорентійське мистецтво чи вірші Ольжича й Рильського також повні творчих поштовхів, як самотні тополі серед рівнини для Шевченка або швайцарські гори для Гете... в його особі український неоклініцизм містить ті обіцянки, у виконанні яких стала на заваді Зерову та його групі іхня трагічна загибель» (Е. Райс, «Поезія духового подвигу» (до 25-річчя творчості Яра Славутича), *Північне сяйво* — I, Едмонтон, 1964, стор. 100-101, 103).

«Трофеї» Яра Славутича є багатою вкладкою в українську поезію..., в якій пульсує кров українського народу й говорити його безсмертна душа» (М. І. Мандрика, «Пульс української квори», *Український голос*, Вінніпег, ч. 42, 14 жовтня 1964).

«Талановитий і багатограничний, великий ерудит, що з філософічною задумою зупиняється над історичними фактами... досконалій знавець мови й літераури, автор вражає читача майстерністю і знанням...» (Ф. Матвієнко, «Трофеї» Яра Славутича», *Визволічний шлях*, ч. 5, 1964, стор. 589).

»Поезії Яра Славутича мають багато своєрідності: його слова ніби точені, образи яскраві, відчувається якась монументальність, раз-у-раз натрапляємо на словотвори. Тематика багата й різноманітна... Дуже цікавим закінченням цієї юштовної збірки є вміщена автобіографія поета «Початок життепису» (Дмитро Чуб, »Підсумок творчості поета«, *Українець в Австралії*, ч. 9 (177), 3 травня 1964).

»... хто хоче краще вивчити українську мову, тим особливо радимо читати »Трофеї« (Крилаті, Брюссель, 1964, ч. 3, стор. 16).

»Трофеї«... у давніші поезії поет уніс зміни, якими підвищив їхню мистецьку нарутість« (Овід, Чікаго, 1964, ч. 4, стор. 42).

»Яр Славутич проявив себе майже в однаковій мірі як епік, так і лірик... «Осіння елегія» — справжній шедевр... у скарбницю української літератури вклав цінний внесок« (Богдан Мазепа, »Лірика Яра Славутича«, *Українські вісті*, Едмонтон, 23 квітня 1964).

»... міцної іранітної будови... образи, одушевлені магічною силою поетичного слова« (М. І. Мандрика, »Північне сяйво«, *Український голос*, Вінниця, 26 серпня 1964).

»Яр Славутич свою духовістю заглибується в минуле, щоб краще передбачити хід майбутнього. Його духовість ставить його в ряди поетів ясновидців« (Рідна віра, Нью-Йорк, 1964, ч. 2, стор. 2).

»Будучи не тільки поетом, а й мовознавцем, Яр Славутич написав також п'ять підручників для навчання української мови (їх тепер уживають по школах та університетах): *Conversational Ukrainian* та інші« (»Сучасні визначні українці«, Юнак, ч. 3, 1964).

1965

»Саза« Яра Славутича — прегарний томик українських ліричних поезій... збірка перекладів поезій Джона Кітса по-майстерному виконана Я. Славутичем... Добірка вибраних поезій Яра Славутича, перекладених на англійську мову Морсом Менлі, вийшла з друку в Нью-Йорку під назвою *Oasis*... Найуспішнішим перекладом с «Епілог»... важливою віхою в історії української поезії в Канаді є »Трофеї«... найбільш імпонуюча частина книги — це »Гомін віків«... Низка сонетів, що описує його рідну Херсонщину, мас більш як звичайній ося. Д-р Славутич дає свідчення свого постійно зростаючого таланту« (»В. Кіркконел про українські видання в Канаді«, *Північне сяйво-II*, Едмонтон, 1965, стор. 165-166, 169, 171). За журналом University of Toronto Quarterly.

»... в авангарді... правдоносців стоять українські поети, а з ними і Яр Славутич« (М. Лоза, »Трофеї«, Гомін України, літ. додаток, 13 березня 1965).

»... видання »Трофеїв« є визначною подією в культурному житті української еміграції. Цю книжку читатимуть... згодом сотні тисяч, бо Яр Славутич збагатив історію української літератури« (Віктор Маньківський, »Визначна культурна подія«, *Українська думка*, Лондон, 10 червня 1965).

1966

»Славутичеві почуття у збірці »Співає колос«... об'єктивізуються, виявляють змальовування якогось одного, окремого фрагменту; з кількості цих фрагментів і складається образ ліричного героя... Враження багаті й гарні... У збірці »Гомін віків« безперечно переважаючою її характерною для Славутича стає епічна інтерпретація теми й образу...« (Павло Малір, »Підсумок творчості поета«, *Нові дні*, Торонто, 1966, ч. 192, стор. 13-14).

»Тема героїзму... проходить через усю програмову збірку Славутича... в нього багато речей сповнених надиханням величних почувань, величним людським ліризмом. Такою є баллада-пісня «Карпатські січовики»... написаний з великим наджненням... твір «Правдоносці» сповнений великої апотеози української людини... в збірці «Спрага» переважає логічний ефект над чуттєвим... Вірші «Оазис... бриласті, наче справді уламки, фрагменти пустельного каменя, вивітреної палеоліту... У збірці «Мастат»... кожна поезія — як величальна ода, перейнята ліроепічною експресією, естетичний образ у слові ззвучить патосом слави... поема «Рай і пекло»... — зворот до поетичної експресії почуттєвого ефекту... притаманна бароккова своєрідність» (Павло Маляр, там же, продовження статті, ч. 194, стор. 20-26).

»Славутич вже з давнього часу почав писати вірші, в яких нічого не можна ні зрозуміти, ні второпати... снаговиті вицвіти трофеїв, співні казки, цілка праща, рославі ясени, зваглі аргонавти, боговита даль, зненагла зміна, биві будні... Де Славутич бере всі ці загадкові слова — невідомо! Може чималу частину цих слів він вигадує сам...« (Е. Берда (В. Сварог?), «Зауважимо до статті Маляра», *Нові дні*, 1966, ч. 196, стор. 23).

»... звертають увагу своєю досконалістю поезії Яра Славутича «Завойовані прерії» та його переклади «Шекспірові сонети» (Дм. Чуб, «Два альманахи «Північне сяйво», Вільна думка, Австралія, 22 травня 1966).

1967

»Майже у всіх віршах автор говорить від імені всього українського народу. Його прокляття й гнів на адресу ворогів української держави... «Монолог перед шаблею», «Московія», «Полтавська битва» так і проситьсья в уста декламаторів... справжньому мистецеві слова на віршах цієї збірки є де «пописатися» (Іван Овічко, «Шоста збірка поезій Яра Славутича», *Визвольний шлях*, Лондон, 1967, ч. 4, стор. 491-492).

»На вулиці зустрів Яра Славутича і розповів йому про свою біду. Він... швидко знайшов для нас помешкання і ми відразу перенесли свої речі. Велике спасибі цьому доброму поетові, хай легко йому пишуться вірші!« (Олекса Воропай, «В дорозі на захід (щоденник утікача)», *Визвольний шлях*, Лондон, 1967, ч. XI, стор. 1382).

»Серед писань понад 70 авторів уміщено англійською мовою... поезію Яра Славутича під назвою «Туга вигнанця» (український оригінал «Ти мені — як примарна оаза») («Українські письменники в канадській антології», *Північне сяйво* — III, 1967, Едмонтон, стор. 168).

1968

»Яр Славутич — це вже давно чітко окреслена постать в українській літературі й науці! (Глан Кейван, «Поетові Ярові Славутичеві — 50 років», *Українські віті*, Едмонтон, 1 лютого 1968; *Український голос*, 20 лютого 1968; *Молода Україна*, Торонто, 1968, ч. 156, стор. 21).

»Славутич — майстер сонетів і октав. Він добре володіє всіма видами віршування, має запашну мову... відточеним словом, будовою, тематикою поет щби продовжувє велику працю наших неокласиків!« (Дм. Чуб, «Ювілей видатного поета й науковця», *Українець в Австралії*, ч. 4 (276), 25 лютого 1968).

»Майже щороку, їduчи на якийсь науковий конгрес, він зупиняється по українських осередках Канади та Америки і робить доповіді на актуальні теми. Крім того, він мав уже багато літературних вечорів, зокрема в таких

містах: Сан Франціско, Лос Анджелес, Ванкувер, Едмонтон, Саскатун, Келгарі, Йорктон, Вінніпег, Ріджайна, Судбурі, Торонто, Оттава, Монреаль, Нью-Йорк, Філадельфія, Вашингтон, Сиракузи, Клівленд, Рочестер, Міннеаполіс, Детройт, Чікаго... Виступав із читанням своїх поезій також у Лондоні, Парижі, Відні й Мюнхені (Іван Кейван, «Золотий ювілей Яра Славутича», *Українська думка*, Лондон, 29 лютого 1968; *Українські вісті*, Н. Ульм, 5 травня 1968; *Північне сйово — IV*, 1969, Едмонтон, стор. 110).

»... поєт, цікавий і змістом, і формою, і засобами своєї творчості. Поетика Яра Славутича — багато й різноманітна... створює образи, що збуджують просто фізично-видиме відчуття картини...« (Микола Щербак, «Коли слово пломенє» (До 50-річчя... Яра Славутича), *Свобода*, Джерсі Сіті, 20 листопада 1968).

»... поєт захоплюється романтикою минулого, сягаючи своєю мистецькою уявою найдавніших часів нашої історії. Багато уваги віддав книжій добі та козаччині, створивши цілу низку прекрасних образів... «Воєвода Дмитро», «Січовик», «Самійло Кішка», «Жовті води», «Мазепа» та багато інших» (Д. Чуб, «Майстер слова і думки», *Українські вісті*, Н. Ульм, ч. 4 (1796), 21 січня 1968).

»Як звичайно, поезії Славутича майстерні й змістовні« (М. І. Мандрика, «Північне сйово — III», *Український голос*, Вінніпег, 3 квітня 1968).

»... відчitав ряд віршів із книжки «Завойовники прерій», у яких слухачі відчули багатство і глибину змісту та вибагливу майстерність вислову... незвичайно мілій і корисний вечір...« («Літературний вечір у Саскатуні», *Українські вісті*, Едмонтон, 12 вересня 1968).

»Вечір... поезії, присвячений Крутам... Найліпше читав, мабуть, Яр Славутич« (Олекса Воропай, «В дорозі на захід», *Визвольний шлях*, Лондон, 1968, ч. 3, стор. 407-408). Слогад про літіт вечір в Августбурзі 1946 р.

»До устоянно-повноцінних належать передусім «Мудроці мандрів», «Кельнський собор»... поема «Скарба» (про А. Гончаренка)« (В. Чапленко, «Три книги альманаху «Північне сйово», *Канадський фармер*, Вінніпег, 21 вересня 1968).

»За короткий час свого перебування на цьому терені — від 2-го до 14-го жовтня — поєт мав низку виступів перед українською публікою та студентами університетів... всі виступи нашого гостя пройшли з великим успіхом, всі були задоволені, а поєт дав бажаючим безліч автографів...« (Дм. Чуб, «Поєт Яр Славутич відвідав Австралію», *Українські вісті*, Н. Ульм, 10 листопада 1968).

1969

»... літературний вечір відомого нашого поета Яра Славутича... пройшов цікаво, і присутні були дуже вдоволені, що виявлялося в гучних та довготривалих оплесках« (О. Воропай, «Літературний вечір... у Брадфорді», *Українська думка*, Лондон, 20 березня 1969).

»Повертаючись зі своєї кругосвітньої подорожі, відомий наш поєт і вчений д-р Яр Славутич... поділився з присутніми своїми враженнями з таких континентів як Азія, Австралія, Африка, Європа... і прочитав кілька нових віршів... Вщеред виповнена аудиторія... свідчила про зацікавлення публіки до «екзотичного» гостя з Едмонтону. Щирими оплесками нагороджено його за доповідь і вірші (М. Г-р С., «Яр Славутич у Вінніпегу», *Український голос*, 2 квітня 1969; *Канадський фармер*, 5 квітня 1969).

»Ретельно підібрані, зважені слова... вибаглива і точна рима, а понад усе ясність проведені думки залишають свіжий і виразний слід у пам'яті читача... серед творів про канадське життя поезія Яра Славутича займає перше і найвиразніше місце« (Т. Матвієнко, «Завойовники прерій», *Молода Україна*, 1969, ч. 170, стор. 19).

»... поет оспіве... хвилясті гори Канади, в розбудову якої українці вклали так багато сил... стихійні поетичні пориви автора« (І. Овечко, «Завойовники прерій», *Канадський фармер*, 3 травня 1969).

»Завойовники прерій... поета-патріота, майстра українського поетичного слова... Славутичеві не бракує візйності... в поемі «Скарб» найвищого поетичного злету досягнено в сьомій частині... ідея нової збірки Яра Славутича — дійсно нова і дуже важлива... Україна є не лише на Рідній Землі... вона є там, де є українська людина... (Союзянка (Л. Полтава), *Українське народне слово*, Пітсбург, 24 липня 1969).

»Мова і стиль... з влучним широким добором слів і виразів... творять гармонію й красу поетичного вислову... поєднується витончений ритмічний слух із теоретичною обізнаністю, що становить естетичну повновартість творів« (Кость Мандзенко, «Завойовники прерій», *Українське козацтво*, Чікаро, 1969, ч. 3-4 (11-12), стор 57).

II. ЧУЖОЗЕМНИМИ МОВАМИ

„... zeichnet sich Jar Slawutytsch (geb. 1918) durch eine meisterhafte Beherrschung der poetischen Sprache und durch seine Vorliebe für geschichtliche Motive und eine volltönende Pathetik aus. Stilistisch reich manningfältig, nähert er sich... dem integralen Klassizismus“ (Wolodymyr Deržawin, *Gelb und Blau*, Augsburg, 1948, S. 89).

„... seiner reichhaltigen Thematik... zum grossen Teil der historischen Vergangenheit der ukrainischen Staatenbildungen... sowie dem Martyrium des ukrainischen Volkes im letzten Kriege und seinem unversieglichen Heldenkampf um Freiheit, Unabhängigkeit und menschenwürdiges Dasein gewidmet ist“ (V. Derzhavyn, „Vorwort“, Jar Slavutyc, *Spiegel und Erneuerung*, ausgewählte Gedichte, aus dem Ukrainischen, Frankfurt am Main, 1949, S. 4).

„... Von den Jüngsten hebt sich... vor allem Jar Slavutytsh als starke Formbegabung heraus. Allerdings scheint der ungetrübte dichterische Gesichtssinn ihm nicht gegeben zu sein — gar zu oft drängt sich das Ich wünschend und wertend hinein. Dies Verhalten teilt er freilich mit vielen seiner Landsleute wie auch das Heimweh, die Neigung zu nationalgeschichtlichen Stoffen und Motiven und die apokalyptische Schau gegenwärtiger und zukünftiger Welt-situationen“ (Friedrich Wilhelm Neumann, „Ukrainische Gegenwartsliteratur“, *Welt und Wort*, Tübingen, Heft 7, Juli 1950).

„Klassisch geschult der jüngere Jar Slawutytsh... er bringt z. B. das volkstümliche Kosakenmotiv in der Kunstform des Sonests (E. Kotmeier, „Aus Dichterstuben des Ukrainischen Exiles“, *Ukraine in Vergangenheit und Gegenwart*, 1952, Nu. 3, S. 19).

“The Muse in Prison is a short but well compiled anthology of the Ukrainian poets liquidated by Red Moscow” (John P. Sydoruk, bookreview in *The Ukrainian Weekly*, Dec. 29, 1956).

“Yar Slavutych, a well known Ukrainian poet in exile... and researcher in the field of Ukrainian literature” (Simon Starow in the *Books Abroad*, summer, 1956).

“Slawutytchs englische Übertragungen vermitteln durchaus einen Eindruck von der Verschiedenartigkeit der Dichterpersönlichkeiten und ihres Stils” (E. Kotmeier in *Ukraine und die Welt*, Hannover, 1956, Heft 16, S. 69).

“The Muse in Prison... amazes me with its heroic story of the brave voices that penetrate the walls of an imprisoned culture. I am also astonished that a man who only a few years ago began the study of our language has been able to write this story so clearly and translate its message so forcefully and

sympathetically, with the calm spirit that proves that the Ukrainian culture still lives" (E. Leigh Mudge, "Imprisoned Culture", *The Carmel Pine Cone-Cymbal*, Carmel, Calif., November 8, 1956).

"The variety which Yar Slavutych reveals in his translation art is truly amazing, for he succeeds in rendering the works of poets of entirely different stylistic trends in melodious English verse" (Volodymyr Derzhavyn, "Modern Ukrainian Lyrics in the English Rendering", *The Ukrainian Weekly*, May 11, 1957).

"Most material... are very rare... the book is truly a collector's item. In a spirit of extreme and sincere regard for the soul of a poet, I earnestly advise to acquire a copy of the *Muse in Prison*... translations by Yar Slavutych... How very beautiful flow these lines!" (Enid Daniel Jones, bookreview in *The American Bard*, Los Angeles, Vol. 13, No. 6 (1957), p. 47).

"Die Skala von Slawutytschs dichterischen Mitteln ist breit und mannigfaltig von der stark plastischen Gestaltung mit ausgesuchtem Wort bis zur komplizierten Symbolik" (*Weinstock der Wiedergeburt*, moderne ukrainische Lyrik, ausgewählt, übertragen und herausgegeben von Elisabeth Kottmeier, Mannheim, Kessler Verlag, 1957, S. 103).

"Slavutych's book *The Muse in Prison* is of indisputable value. This is a documentary work... deep in its content" (P. Sawczuk in *Horizons*, N. Y., Vol. III, 1958, No. 1-2, p. 121).

"Dr. Slavutych opens rich Ukrainian literature to American readers" (Raylyn Penney in *The Carmel Pine Cone-Cymbal*, Carmel, Calif., August 13, 1959).

"Yar Slavutych is in the vanguard of Ukrainian poetry abroad" (J. B. Rudnyckyj, "Foreword", Yar Slavutych, *Oasis*, selected poems translated into Ukrainian, Vantage Press, 1959, p. 10).

"Slavutych is obsessed with form... His rythm never breaks down... His rhymes are chosen with infinite care and always ring truly, like sterling... His vocabulary is rich and sonorous, and he does not hesitate to reach into the past of the Ukrainian language for an unusual archaic expression. Words are chosen and put together responsibly and one feels that there is never anything incidental or haphazard in his poetry" (Bohdan Rubchak, "A Poet's Achievement", *Scope*, Chicago, 1959, October-November issue, p. 25).

"We can be very grateful... for this small but distinguished volume (*Oasis* — Ed.)... It certainly is a welcome work and a real oasis in the desert of what passes here for much contemporary poetry" (Clarence A. Manning in *The Ukrainian Weekly*, August 1, 1959).

"Yar Slavutych... is achieving the undisputed position of being the mouth-piece of Ukrainian poetry in the New World... talented Ukrainian scholar and poet" (Clarence A. Manning in *Books Abroad*, winter 1960).

"Like all Slavutych's poems, *Oasis*, too, reveals a great variety of themes... the most outstanding of his poems are those which are least pathetic and most philosophical... his (so far) "Thirst" ("Spraha") is artistically the most perfect" (V. Derzhavyn, bookreview in *The Ukrainian Review*, London, 1960, No. 2, p. 75).

"In *Oasis* as in his entire poetic work Slavutych exemplifies a great deal of personal integrity combined with those significant talents common to his subjugated nation... These qualities Slavutych gives noble and eloquent embodiment in the entire book, and particular in... "Crusaders for Truth" (Roman V. Kuchar, bookreview in *The American Slavic and East European Review*, 1961, April, p. 338).

... a meticulous translation of some twenty-five poems of the English romantic poet... Dr. Slavutych employed a high degree of technical skill and felicity of some selected Keats's poetry" (O. Starchuk, "John Keats in Ukrainian", *The Ukrainian Weekly*, March 1, 1981).

"... Keats is apt to receive an affirmed acclaim among Ukrainian readers. This is in no slight measure due to the masterly translation of good number of Keats's selected poems... by a noted translator of poetry and an accomplished poet in his own right, Yar Slavutych" (Roman V. Kuchar in *America*, Phila., June 22, 1961).

"... a number of Petrarchan sonnets show that their author has been stirred by travel, as he gazes at an Egyptian obelisk in the Place de Concorde (in Paris), over the battlefield of Waterloo, or at the giant Sequoias of the New World and the Parnassian beauty of Monterey" (Watson Kirkconnell in *Books Abroad*, spring 1962).

"A pithy lyrical chronicle... is revealed in his *Homin vikiv* (*Reverberation of the Ages*) in which he succinctly recreated the salient episodes of his country's past, from the hazy Cimmerian remoteness, through pagan antiquity, the age of the Princes, and the Cossack era, down to the latest Ukrainian movement of liberation, of which he is one of the most eloquent spokesmen" (C. H. Andrusyshen & Watson Kirkconnell, *The Ukrainian Poets, 1189-1962*, University of Toronto Press, 1963, p. 486).

"... the collection (*Majestat* — Ed.) makes for delightful reading... these poems are... often highly inspired, sincere and not without poetical charm. The poet evidences skill in the creation of new words..." (John P. Pauls in *Books Abroad*, summer 1964).

"His poems above all are striking for their sincerity and burning patriotic love for freedom... His verse presents swift movement, his verbal music has its own charm..." (W. T. Zyla, bookreview of *Trofeji* in *The Ukrainian Quarterly*, 1966, No. 1, p. 88-89).

"Slavutych is a poet by the grace of God. His creative poetical power consists of a happy synthesis of heart, spirit and mind, enlightened by learning, experiences and forceful inspiration... He operates in his poetry through all the new really poetical forms and artistic means, and always remains free from... decadency. His poetry is wholesome" (M. I. Mandryka, *History of Ukrainian Literature in Canada*, Winnipeg-Ottawa, Ukrainian Free Academy of Sciences, 1968, pp. 167-168).

"He indeed presents the urgency of needs of the present generation of Ukrainians... His poems strike the reader with their sincerity... He is also passionately devoted to the cause of freedom" (W. T. Zyla, "Poet Yar Slavutych", *Forum*, 1967, No. 1, p. 21).

"Slavutych's vocabulary is rich — each word is loaded with meaning and creates the necessary poetic resonance. His use of epithets is colorful... Slavutych is one of the most prolific Ukrainian authors on the American continent... stands in the vanguard of Ukrainian poetry abroad" (W. T. Zyla in *Books Abroad*, April 1969).

Михайло ОРЕСТ

ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ

(Дарчий напис барокковим письмом на книзі
Гість і господа)

Ті, що красні книги здатні суть писати,
Пожинають слушне многоусті слави;
Тим же, що пріч того мають хист багатий
Книги своїм близкім друком друковати, —
Тим вінці подвійні покладуть на глави!

Августбург, 14. V. 1952.

ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ

(Дарчий напис на книзі *Держава слова*)

Ще, може, на воді так важко будувати,
Як на скитальщині! Тут будівничий хист
Драконам перешкод сто має глав рубати,
Щоб досягти свого. Конкретизую зміст:
В плоть книжну одяглася довічно ця держава
Вам тільки завдяки! Будівниківі слава!

Августбург, 24. V. 1953.

Дан МУР

МАЙСТРОВІ СЛОВА

Ярові Славутичеві

Ти феніксом вічним піднявся увиш,
Щоб морок зневіри роздерти.
В »Північному сяйві« засяв і гориш
У синіх просторах Альберти.

Прудким Прометеєм зринаеш уніз,
Де в горі повніє потреба...
І дивний вогонь, де паношився хмиз,
Розпалюєш — рідного неба!

Орфеєм чаруеш. Чутливі пісні
І гнівної музики мова
Полонять серця, що у п'яному сні
Маршують під ритміку слова.

Старий, стильовий ти насталюєш спліт, —
Добу виногроном надихнути!
Карбуеш крицево кришталльний ґраніт —
Крилаті скрижалі «Славути!»!

(Жалъ і гнів, Едмонтон, Коштом Василя
і Наталки Духніїв, 1966, стор. 91)

M. I. МАНДРИКА

ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ

(В день народження)

На схрестях залізниць, в огні конфонтів,
На запорізькій столтаній землі,
На епідемії сліпому фронті
Я зліг і сам в селянськім шпиталі . . .
У тім селі, Апостоловим звалось,
Я міг знайти останній свій поріг,
А вже в той час на зміну підростало
Мале дитя в узлі моїх доріг.
Господь благий до долі України —
Послав Він їй поета-сина.

(Соціесвіт, Вінніпег, 1965, стор. 52. Наведено уривки).

Левко РОМЕН

ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ

(На вихід збірки *Маєстат*)

І засмутив мене, ѹ збадьорив
Оцей Ваш красний *Маєстат*:
Мигнули світові простори,
А в них — патлатий супостат . . .

Що Божка матінка ридає
І в Ченстохові — я відчув,
А що в Москві ще й глум сприймає,
То в серці ремством гнів загув! . . .

Чи ж варварам повік топтати
Державний волі маєстат?!

Хай буде той навік проклятий,
Хто із катами — панібрат!

Ні, годі їх просити «мирно» —
Їм треба вміти диктуватъ! . . .
Тоді озвуться так сумирно:
»Чаво ізволіте жалатъ? . . .«

Катів ніколи не просити —
На те одна спасенна путь:
Пожежу кров'ю їх гасити,
Щоб побороть московську лють!

(*Наша батьківщина*, Нью-Йорк, 17 листопада 1962 р.)

Костъ ГІММЕЛЬРАЙХ

ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ

Гордіння є, звичайно, гріх.
Та як без гордості прожити?
Не плаzuвати ж цілий вік —
За гордістю лише тужити?

Отой, хто гордости не мав,
Не жив, не гідний чоловіка:
У Божеській подобі став
Навіки немічний каліка!

Мельбурн, 8 жовтня 1968.

Д Р У Ж Н І Ш А Р Ж І

Ганна ЧЕРІНЬ

»ХОЛОДНИЙ ЯР«

Ллю в сонетах яру славу
Ігорю і Ярославу
І тому зовусь Славутич.
Не щонебудь я — Славутич!
Це одне дає вже право
На претенсії, на славу.

(Буя в МУР-і, Прометей, 1947, стор. 72).

ЯР СЛАВУТИЧ

Знали Шіллера ми й Гете,
Двох мислителів німецьких,
Третій виринув у гетті,
Яр Славутич молодецький.

(Лис Михіта, 1949, ч. 6/30)

Хведосій ЧИЧКА

* * *

Його поезії високий чар
Загинув для дівчат і молодиць:
Всі думали — він романтичний яр,
А він — звичайний Гриць.

(Пороги, 1953, ч. 42-43, стор. 32)

Хвідосій ЧИЧКА і Свирид ЛОМАЧКА

ПІСНЯ НІЧНОЇ СПРАГИ

(Переклад Яра Славутича з Гете)

Спрагнули вершини	Темні коромола
Загою жагань.	Залярив щитар.
Гербоносні крини	Погряхи довкола
Змогутила хлань.	І звергнися в яр.

(Нові дні, 1966, ч. 192, стор. 11).

ЯР СЛАВУТИЧ

Його нікому не скинути
На п'едесталі... Марна гра!..
Важучий духом Яр Жагутич,
Великий палом Баламутич
Клекоче й кличе до Дніпра!

Примітка. Як свідчить Яруга Шаблич, цю автографу експромтом склав у колі письменників сам Славутич. І. Манило підслухав і миттю надрукував її в збірці *Постріли з пера*. До речі, назва збірки — вислів В. Барки, що тоді ж проронив: «Як Манила розшира, — чути постріли з пера». Отак завжди діє «автентичний» автор.

З М И С Т

Стор.

Микола Щербак — ПОЛУМ'ЯНЕ СЛОВО	5
Д-р Володимир Т. Жила — НОВІ ПОЕТИЧНІ ОБРІЇ	16
Віра Славутичева — ГОЛОСИ ПРЕСИ (бібліографія критики на твори Яра Славутича)	21
Михайло Орест — ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ (дарчі написи)	37
Дан Мур — МАЙСТРОВІ СЛОВА	37
Левко Ромен — ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ	38
М. І. Мандрика — ЯРОВІ СЛАВУТИЧЕВІ	38
ДРУЖНІ ШАРЖІ	39
